
ФІНАНСИ, БАНКІВСЬКА СПРАВА ТА СТРАХУВАННЯ

УДК 336.148

БЮДЖЕТНИЙ КОНТРОЛЬ ЯК КРИТЕРІЙ ЕФЕКТИВНОСТІ БЮДЖЕТНОЇ ПОЛІТИКИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

Н. С. Педченко, доктор економічних наук, професор
(Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»);
І. В. Литвинчук, кандидат економічних наук, доцент
(Державний університет «Житомирська політехніка»)

Анотація. *Мета* дослідження полягає в обґрунтуванні теоретичних положень бюджетного контролю як інструменту підвищення ефективності бюджетної політики та розробці перспективних напрямів його удосконалення в забезпеченні економічної безпеки країни. **Методика дослідження.** *Вирішення поставлених завдань здійснювалося за допомогою загальнонаукових і спеціальних методів дослідження. Під час дослідження теоретичних положень бюджетного контролю і бюджетної безпеки використовувалися методи дедуції, індукції, аналізу, синтезу та системного підходу. Під час узагальнення результатів проведених досліджень із метою формування висновків і пропозицій застосовувався метод причинно-наслідкового зв'язку та абстрактно-логічний метод.* **Результати.** *Проаналізовано місце бюджетного контролю в контексті забезпечення економічної безпеки держави, що доводить необхідність удосконалення існуючої системи контролю за виконанням місцевих бюджетів як передумови соціально-економічного розвитку регіонів. Доведено, що бюджетний контроль як інструмент ефективності бюджетної політики в забезпеченні економічної безпеки країни повинен відповідати Стратегії реформування системи управління державними фінансами, яка враховує побудову сучасної та ефективної системи управління державними фінансами та здатна ефективно акумулювати й розподіляти ресурси.* **Практична значущість результатів дослідження** полягає в розробці практичних рекомендацій з удосконалення системи бюджетного контролю як інструменту забезпечення економічної безпеки країни та підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів із метою збереження достатнього рівня бюджетної безпеки країни. *Окремі положення проведених досліджень є основою для подальших наукових досліджень у бюджетній сфері.*

Ключові слова: бюджетний контроль, бюджетна політика, бюджетний потенціал, бюджетна безпека, економічна безпека.

Постановка проблеми в загальному вигляді та зв'язок із найважливішими науковими чи практичними завданнями. Особливої актуальності питання економічної безпеки набуває саме в період світової фінансової кризи, результати якої негативно відобразилися на основних макроекономічних показниках. Визначення рівня зниження цих показників залежно від загроз зовнішнього або внутрішнього середовища є актуальною проблемою не лише України, але й інших високорозвинених держав, оскільки стосується проблем бюджетних відносин.

Оскільки бюджетна безпека є ключовою складовою фінансової та економічної безпеки держави, її пріоритетна роль визначається об'єктивною необхідністю існування бюджету, його призначенням фінансово забезпечувати виконання державою власних функцій і реалізацію її економічної стратегії, перерозподіляти частину валового внутрішнього продукту, регулювати економічні й соціальні процеси в державі із збереженням її економічного суверенітету та стабільності.

Отже, нині перед нами постає надзвичайно важливе питання забезпечення бюджетної безпеки України, що є одним із головних національних пріоритетів і вимагає посиленої уваги представників владних структур, політичних партій, науковців, широкої громадськості. Забезпечення бюджетної безпеки є гарантією державної незалежності України, умовою її прогресивного економічного розвитку та зростання добробуту громадян [12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання бюджетної безпеки й бюджетного контролю відображено в наукових працях таких учених, як О. І. Барановський [1], О. П. Гетманець [2], М. Б. Гупаловська [4], Т. Луцик-Дубова [5], Є. О. Медведкіна [6], В. В. Нагайчук [8], С. В. Онищенко [9], Н. С. Педченко [11], Ю. П. Постоленко [13], О. В. Проказюк [14], Р. О. Яцкін [16]. Недостатнє опрацювання проблем щодо визначення вимог до бюджетного контролю в частині забезпечення економічної безпеки країни, потреба в удосконаленні критеріїв формування та використання державного й місцевих бюджетів через проведення бюджетних реформ обумовили актуальність дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є обґрун-

тування теоретичних положень бюджетного контролю як інструменту підвищення ефективності бюджетної політики та розробка перспективних напрямів його вдосконалення в забезпеченні економічної безпеки країни.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Сучасний бюджетний процес вимагає дотримання фінансово-бюджетної дисципліни всіма учасниками бюджетного процесу. Складні бюджетні процеси вимагають постійного чіткого контролю з боку держави та органів місцевого самоврядування. Широка сфера застосування бюджетного контролю дає змогу істотно вплинути на весь бюджетний процес, слідкувати за дотриманням бюджетної безпеки держави, досягненням фінансової самодостатності регіонів, збалансованістю державного й місцевого бюджетів, захищеністю соціально-економічних інтересів громадян і суспільства [4].

Бюджетний контроль – це самостійний різновид фінансового контролю, що здійснюється в регламентованій нормами права бюджетній сфері та спрямований на забезпечення законності, достовірності й раціональності діяльності суб'єктів бюджетних правовідносин. Бюджетний контроль реалізується в окремій сфері фінансових відносин – бюджетній – як функція бюджетного процесу [2].

Через бюджетний контроль забезпечується реалізація цілей державної фінансової політики, належне виконання функцій держави, покращення фінансово-економічних показників, зростання державних доходів та ефективне їх використання. Особлива специфіка цього виду управлінської діяльності дозволяє активно запобігати порушенням бюджетної дисципліни, нераціональному та нецільовому використанню бюджетних коштів. Таким чином, бюджетний контроль є важливою складовою бюджетного менеджменту, одним із найнеобхідніших атрибутів держави, найважливішою умовою належного функціонування громадянського суспільства [8].

Необхідно констатувати незабезпеченість чинним законодавством України роботи системи органів державної влади з точки зору правового забезпечення діяльності незалежного бюджетного контролю, що сприяє зростанню порушень бюджетного законодавства в силу таких причин:

– не передбачені найбільш дієві заходи, що можуть використовуватися Рахунковою палатою України відносно порушників;

– не реалізується повною мірою контрольна функція органів Державної казначейської служби України [16].

Бюджетна система є основним елементом фінансової системи України й відповідно до Бюджетного кодексу України представляє сукупність державного та місцевих бюджетів. Вона сформована з урахуванням державного й адміністративно-територіального устроїв, економічних відносин, що склалися у країні, і врегульована правовими нормами.

Місцеві бюджети представляють базовий рівень бюджетної системи, де здійснюється значна частина соціально значущих витрат. Фактично 2/3 видатків місцевих бюджетів прямують на соціальну сферу, а тому проблеми формування стабільної фінансової бази місцевих бюджетів в контексті забезпечення фінансової безпеки регіонів є актуальними й визначають бюджетний потенціал регіону.

Під бюджетним потенціалом Н. С. Педченко, В. В. Стрілець [11] розуміють властивість бюджету забезпечувати перспективний соціально-економічний розвиток регіону за допомогою наявних і невикористаних ресурсів, сприятливих можливостей та існуючих здатностей. Бюджетний потенціал характеризується сукупністю бюджетних ресурсів, отриманих як із наявних, так і невикористаних джерел. При цьому наявні джерела визначаються фактично отриманими доходами місцевого бюджету, а під невикористаними джерелами розуміють доходи, які не були мобілізовані в результаті недосконалості існуючого механізму стягнення та нездатності інститутів скористатися позитивним впливом факторів навколишнього середовища [11].

Пріоритетна роль у загальній системі економічної безпеки держави відводиться фінансовій безпеці, основною складовою якої, у свою чергу, є бюджетна безпека. Ця роль визначається, насамперед, факторами, що характеризують об'єктивну необхідність існування бюджету. Від ефективності виконання бюджетом покладених на нього завдань і функціональної збалансованості бюджетної політики значною мірою залежить і результативність соціально-економічних реформ.

Відповідно до розділу II Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної

безпеки України під фінансовою безпекою потрібно розуміти такий стан фінансової системи країни, за якого створюються необхідні фінансові умови для стабільного соціально-економічного розвитку країни, забезпечуються її стабільність і стійкість до фінансових шоків та дисбалансів, а також умови для збереження цілісності та єдності фінансової системи країни [7]. У свою чергу під бюджетною безпекою слід розуміти такий стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади ефективно виконувати покладені на них функції та завдання [7].

Погоджуємося з Є. О. Медведкіною, що бюджетна безпека – це спроможність бюджетної системи забезпечити: фінансову незалежність держави та ефективне використання нею бюджетних ресурсів у процесі виконання функцій соціального захисту та соціального забезпечення; державне управління та міжнародну діяльність; фінансування освіти, науки, культури та охорони здоров'я; національну безпеку та оборону, а також реалізацію інвестиційної, економічної та екологічної політики [6].

Рівень економічної безпеки України загалом та бюджетної безпеки, зокрема, визначається відповідно Методичних рекомендацій, затверджених Наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі № 1277. Вони визначають основні індикатори бюджетної безпеки України та її граничні порогові значення [7].

О. І. Барановський зазначає, що бюджетна безпека характеризується ступенем збалансованості бюджету, а отже, розміром його дефіциту або бездефіцитністю (профіцитом) [1]. Обернено пропорційним до величини бюджетного дефіциту є рівень бюджетної безпеки держави. При цьому дефіцит виступає одним із найважливіших чинників у системі загроз не лише бюджетній, а й економічній безпеці держави загалом.

З розвитком співпраці України з міжнародними організаціями дефіцит Державного бюджету України офіційно фіксується в такій формі, як це прийнято в більшості країн, і встановлюються джерела його фінансування. Разом із тим рівень безпеки держави змінюється залежно від того, як держава здійснює управління бюджетним дефіцитом і які методи обираються для збалансування бюджету.

З метою визначення бюджетного контролю як критерію ефективності бюджетної політики в забезпеченні економічної безпеки країни розраховано індикатори бюджетної безпеки України

(рис. 1) протягом 2016–2018 рр., використовуючи статистичну інформацію Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України та Державної служби статистики України.

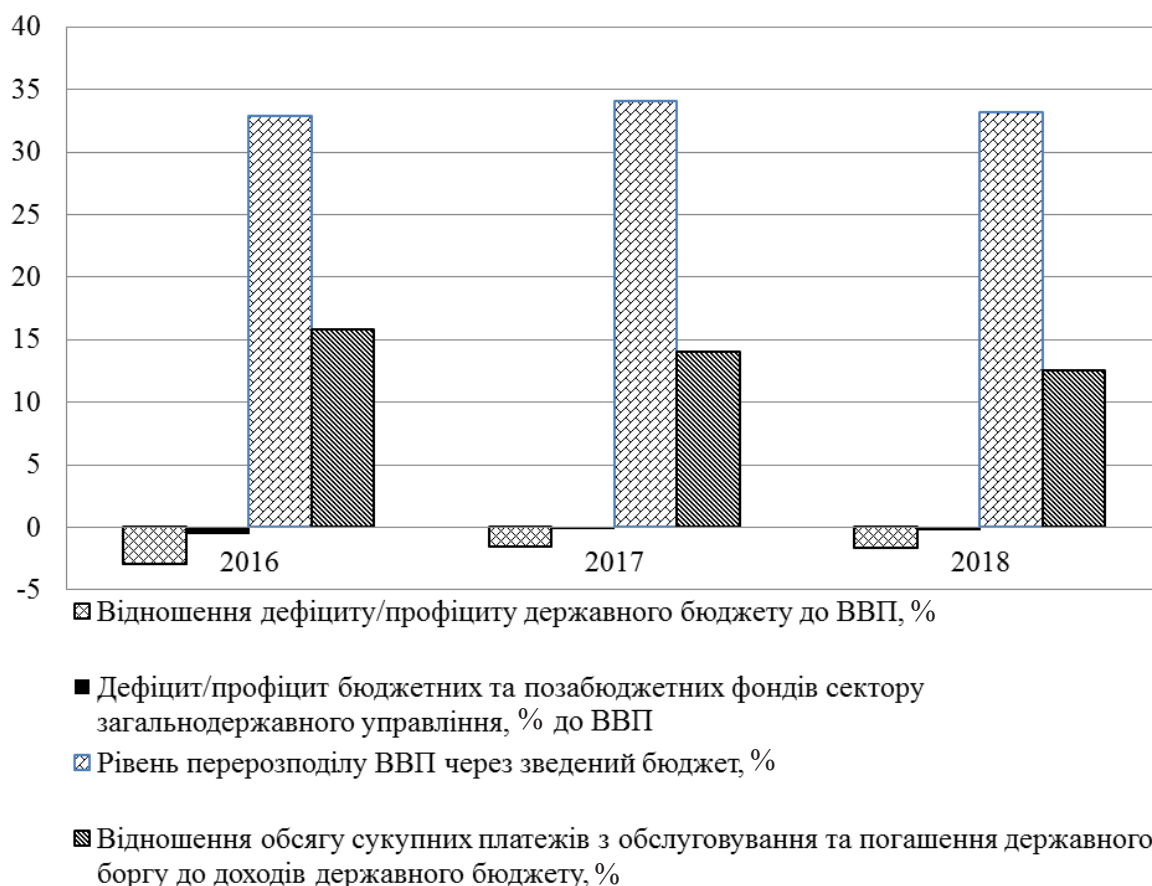

Рис. 1. Динаміка індикаторів бюджетної безпеки протягом 2016–2018 рр.
[розраховано за даними [10]]

Відношення дефіциту державного бюджету протягом 2016 року має від'ємне значення, тобто спостерігається дефіцит бюджету. Оптимальне значення дефіциту бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління дорівнює нулю, а критичне – перевищує позначку у -3% ; так як показник дорівнює $-0,58\%$, можемо сказати, що стан показника є задовільним. За 2016 рік рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет із позначкою у $32,84\%$ є незадовільним. Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету є показником – дестимулятором, його значення у $15,8\%$ наближається до критичного.

Відношення дефіциту державного бюджету у 2017 р. становить $-1,60\%$, що свідчить про опти-

мальне значення показника. Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління становить $-0,13\%$, цей показник є наближеним до оптимального значення з позначкою, що дорівнює нулю. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет становить $34,09\%$, такий стан оцінюється як наближення до критичного (понад 37%). Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету становить $14,05\%$, що свідчить про наближення його стану до критичного.

Відношення дефіциту державного бюджету у 2018 р. становить $-1,66\%$, що свідчить про оптимальне значення показника. Дефіцит бюджетних та позабюджетних фондів сектору загальнодержавного управління становить $0,28\%$, цей показник є наближеним до оптимального значення

з позначкою, що дорівнює нулю. Рівень перерозподілу ВВП через зведений бюджет становить 33,28 %, такий стан оцінюється як наближення до критичного (понад 37 %). Відношення обсягу сукупних платежів з обслуговування та погашення державного боргу до доходів державного бюджету становить 12,53 %, що свідчить про наближення до критичного значення показника.

Стан бюджетної безпеки країни визначається її бюджетною системою як сукупністю державного й місцевих бюджетів, що перебувають між собою в тісному взаємозв'язку та взаємозалежності. Виходячи з цього, необхідно органічно поєднувати досягнення бюджетної безпеки держави загалом і бюджетної безпеки окремих регіонів, усувати взаємну заборгованість між бюджетами різних рівнів. Важливим питанням сьогодні є забезпечення самостійності місцевих бюджетів, бюджетів, які обслуговують діяльність органів місцевого самоврядування, що, у свою чергу, потребує створення відповідної дохідної бази кожного рівня влади [1].

Бюджетна безпека залежить від бюджетної дисципліни. Дотримання ж останньої можливе за умови посилення контролю над законністю та доцільністю використання бюджетних коштів, проведення інвентаризацій бюджетоодержувачів, координації контрольно-ревізійних і контрольно-аналітичних заходів контролюючих органів законодавчої і виконавчої влади. Дуже важливим для забезпечення дійсної бюджетної безпеки є і сам механізм руху бюджетних коштів. У розвинених країнах він

настільки чітко відпрацьований, що вищі органи державного фінансового контролю докладають набагато менше зусиль порівняно зі своїми українськими колегами [1].

Сучасний стан бюджетної безпеки в умовах прискорення глобалізації світового господарства доводить низьку ефективність класичних підходів до її гарантування та необхідність розроблення нового інструментарію її аналізу й напрямів забезпечення, оскільки бюджетна безпека є гарантом державної незалежності України, умовою її прогресивного економічного розвитку та зростання добробуту громадян. Для цього потрібно продовжувати роботу з реформування податкової системи, зменшивши податковий тягар для товаровиробників, що провокує несплату податків до бюджету та збільшує тіньовий сектор економіки. Унаслідок цього недоотримується значна частина коштів до бюджету, що збільшує його дефіцит і негативно відображається на розвитку економіки та рівні життя населення [9].

Показником стабільності фінансового стану держави та ефективності її боргової політики є величина державного боргу, його динаміка, структура та темпи зростання. Отже, визначення основних пріоритетних напрямів державної боргової політики, зокрема в частині порядку здійснення зовнішніх та внутрішніх запозичень, є актуальним і необхідним.

Викликає занепокоєння боргова залежність України, яка перевищує критичний рівень 60 % від ВВП (рис. 2).

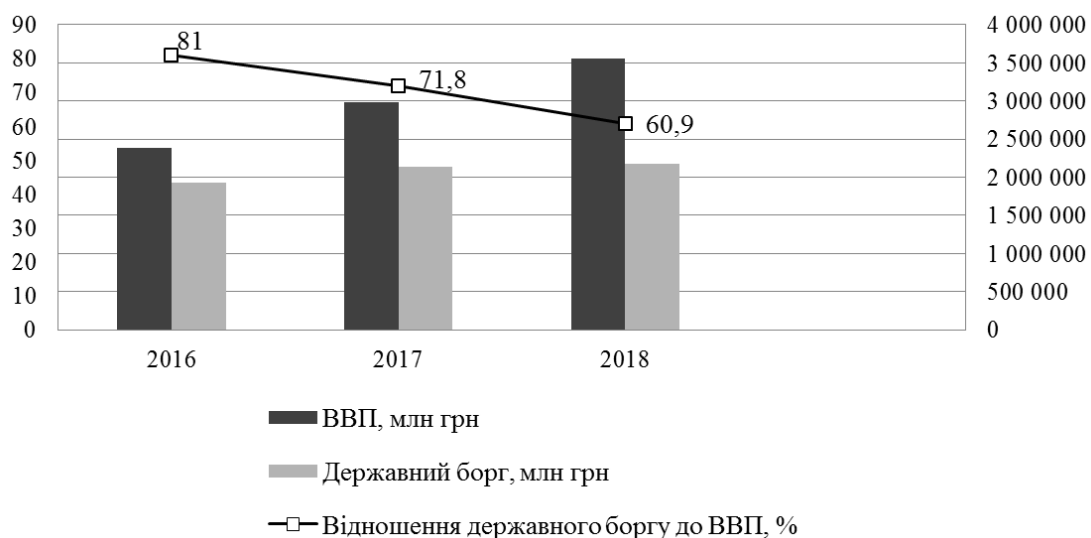

Рис. 2. Динаміка державного боргу та його співвідношення до ВВП протягом 2016–2018 рр. [10]

У 2016 р. Україна продовжила політику боргового фінансування дефіциту бюджету. Як наслідок, рівень державного боргу становить 81 % від ВВП. Станом на 31 грудня 2018 року розмір державного та гарантованого державою боргу України становив 1 929 758,7 млн грн, що у співвідношенні до ВВП складає 60,9 % [10].

За наведеними даними можна зробити висновок, що збільшення державного боргу відбувається за рахунок як внутрішніх, так і зовнішніх позик. Узяті позики не забезпечують належного функціонування основного виробництва у країні та підтримання соціальної сфери. Аналізуючи вищезазначені показники, можна з упевненістю стверджувати, що прослідковується кореляційний зв'язок боргової залежності та бюджетної безпеки. Стрімке зростання загальної суми державного боргу у 2018 р. свідчить про виникнення системної загрози бюджетній безпеці України, що пояснюється процесами відсутності взаємоузгодження політичних та економічних інтересів, які не створюють необхідних передумов для запровадження ефективних та якісних змін у національній економіці, оздоровлення реального сектору економіки для забезпечення загальносуспільних цілей подальшого розвитку України.

Проведене дослідження показало, що можна виділити такі основні напрями забезпечення бюджетної безпеки України в майбутньому [5, 6, 9, 13, 14]:

1) доповнити Концепцію забезпечення національної безпеки у фінансовій сфері, у частині безпеки у бюджетній сфері індикаторами, які б ураховували орієнтацію України на інтеграцію не тільки в європейські структури, а й орієнтувалися на специфіку національної фінансової системи;

2) прийняття Державного бюджету має проводитися вчасно та із суворим дотриманням ліміту дефіциту бюджету на рівні до 3 %;

3) слід раціоналізувати структуру видатків відповідно до бюджетної класифікації, переносючи їх частину у сферу недержавного фінансування;

4) вдосконалити систему бюджетного контролю за використанням бюджетних коштів;

5) посилити платіжну дисципліну всіх суб'єктів господарської діяльності, що вимагає прийняття комплексних заходів у частині

вдосконалення діючої податкової системи, зокрема скоротити кількість податків і знизити їх ставки, що сприятиме наповненню бюджету та детінізації економіки;

6) доцільним є створення стабілізаційного фонду для компенсації впливу на Україну світових криз, неминучих у сучасному глобалізованому середовищі;

7) слід удосконалити чинні Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України в частині індикаторів оцінювання бюджетної безпеки, додавши до неї такі показники, як обсяги трансфертів до місцевих бюджетів у процентах до доходів відповідного місцевого бюджету, що має стати базою для оцінювання бюджетної безпеки регіональних бюджетів.

Отже, основними критеріями формування та виконання державного й місцевих бюджетів з урахуванням вимог економічної безпеки повинні бути:

– узгодженість податкової політики з національними, а не зполітичними інтересами;

– забезпечення неподільності держави у процесі реалізації бюджетної політики;

– зміцнення економіки за рахунок пошуку альтернативних джерел надходжень фінансових ресурсів із метою фінансування внутрішньої та зовнішньої політики;

– реальність цілей бюджетної політики та створення сприятливого податкового клімату для їх реалізації;

– стабільність надходжень до державного бюджету як засіб гарантування незалежності органів державної влади;

– розширення повноважень органів місцевого самоврядування у процесі бюджетної децентралізації;

– забезпечення цілісності та єдності державного й місцевого бюджетів як фінансової основи та умови стабільного розвитку бюджетної системи, зокрема, та країни загалом;

– здатність бюджетної системи забезпечити єдність економіки, фінансового ринку, грошово-кредитної та валютної політики, а також банківської та податкової систем;

– узгодження річних та стратегічних цілей у бюджетному процесі як інструмент економічного розвитку держави.

Також доцільно постійно: здійснювати контроль та аналіз ключових показників, що визначають рівень бюджетної безпеки, вклю-

чаючи чинники, загрози й індикатори, виходячи із прогнозу їх значень у перспективі, розробляти та впроваджувати конкретні заходи для підвищення рівня економічної безпеки країни загалом; підтримувати належний рівень національної безпеки й переглядати існуючу практику запобігання та протидії загрозам фінансовій безпеці в інших країнах.

Наявність надійної та ефективної системи управління державними фінансами має важливе значення для сталого економічного зростання й надання державних послуг, а також для створення підстав і стимулів для реформ в інших сферах. Необхідність консолідованої та узгодженої середньострокової програми реформ, а також ефективних механізмів їх впровадження є необхідною умовою макроекономічної стабільності [15].

Тому бюджетний контроль як засіб фінансової ефективності, що забезпечує економічну безпеку країни, повинен відповідати його Стратегії реформування, яка враховує створення системи сучасного та ефективного управління державними фінансами, здатну забезпечити надання високоякісних державних послуг, ефективно акумулювати та розподілити бюджетні ресурси для задоволення середньо- та довгострокових пріоритетів уряду, зокрема:

- дотримання загальної бюджетно-податкової дисципліни в середньостроковій перспективі;

- підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики;

- забезпечення ефективного виконання державного бюджету;

- підвищення рівня прозорості та підзвітності в управлінні державними фінансами [15].

Висновки із зазначених проблем і перспективи подальших досліджень у поданому напрямі. Отже, модернізація бюджетного контролю як критерію забезпечення економічної безпеки країни має забезпечуватися шляхом досягнення інституційної симетрії, додержання принципів фінансової справедливості та відповідальності, що не лише уможливить збалансування бюджетних потоків, а і створить стимули для відновлення позитивної соціально-економічної динаміки розвитку держави. Перспективами подальших досліджень має стати формування дієвого та ефективного

механізму бюджетного регулювання соціально-економічного розвитку, що є запорукою забезпечення економічного зростання та якості суспільних благ і послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський О. І. Сутність і чинники бюджетної безпеки / О. І. Барановський // Економіка і регіон. – 2016. – № 2 (57). – С. 20–29.
2. Гетманець О. П. Бюджетний контроль як різновид державного фінансового контролю / О. П. Гетманець // Право і Безпека. – 2005. – № 4. – С. 55–58.
3. Гетманець О. П. Правове регулювання бюджетного контролю в Україні: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.07 / Ольга Петрівна Гетманець; Харк. нац. ун-т внутр. справ. – Харків, 2009. – 33 с.
4. Гупаловська М. Б. Бюджетний контроль: реалії сьогодення та шляхи вдосконалення / М. Б. Гупаловська // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Сер. : Економіка. – 2012. – Вип 19. – С. 18–21.
5. Луцик-Дубова Т. Управління бюджетною безпекою України / Т. Луцик-Дубова // Галицький економічний вісник. – 2013. – № 3 (42). – С. 17–23.
6. Медведкіна Є. О. Теоретико-методологічні засади забезпечення фінансової безпеки національних економік [Електронний ресурс] / Є. О. Медведкіна – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_1/tom1/249.pdf (дата звернення: 14.04.2019) – Назва з екрана.
7. Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України [Електронний ресурс]: затв. наказом від 29 жовтня 2013 р. № 1277 / Україна. М-во економічного розвитку і торгівлі. – Режим доступу: <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0&abz=F2GDT> (дата

- звернення: 14.04.2019) – Назва з екрана.
8. Нагайчук В. В. Роль та значення бюджетного контролю у бюджетному менеджменті / В. В. Нагайчук // Міжнародний науково-виробничий журнал «Сталий розвиток економіки». – 2014. – № 1 (23). – С. 241–246.
 9. Онищенко С. В. Сучасні тенденції бюджетної безпеки України / С. В. Онищенко, Я. С. Голян // Економіка і регіон. – 2015. – № 3 (52). – С. 96–102.
 10. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 22.04.2019). – Назва з екрана.
 11. Педченко Н. С. Бюджетний потенціал регіону: оцінка та перспективи розвитку : монографія / Н. С. Педченко, В. Ю. Стрілець. – Полтава : ПУЕТ, 2014. – 220 с.
 12. Педченко Н. С. Узагальнення наукових підходів до розуміння сутності поняття «бюджетний потенціал регіону» / Н. С. Педченко, С. І. Заворотній // Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Сер. : Економічні науки. – 2015. – Вип. 27. – С. 21–27.
 13. Постоленко Ю. П. Бюджетна безпека як ключова складова фінансової та економічної безпеки / Ю. П. Постоленко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2011. – Випуск 3 (43). – С. 121–126.
 14. Проказюк О. В. Бюджетна безпека держави: сутність та основні загрози / О. В. Проказюк // Міжнародний науково-практичний журнал «Фінансовий простір». – 2016. – № 3 (23). – С. 39–45.
 15. Стратегія реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [Електронний ресурс] : затв. розпорядженням від 8 лютого 2017 р. № 142-р. / Україна. Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-p>. (дата звернення: 14.04.2019). – Назва з екрана.
 16. Яцкін Р. О. Бюджетний контроль як засіб виявлення і захід попередження порушень бюджетного законодавства України / Р. О. Яцкін // Держава та регіони. – Сер. : Право. – 2013. – № 4 (42). – С. 56–61.

REFERENCES

1. Baranovskyi, O. I. (2016). Sutnist i chynnyky biudzhethnoi bezpeky [The essence and factors of budgetary security]. *Ekonomika i rehion – Economy and region*, 2 (57), 20–29 [in Ukrainian]
2. Hetmanets, O. P. (2005). Biudzhethnyi kontrol yak riznovyd derzhavnogo finansovoho kontroliu [Budgetary Control as a Type of Public Financial Control]. *Pravo i Bezpeka – Law and Security*, 4, 55–58 [in Ukrainian]
3. Hetmanets, O. P. (2009). Pravove rehulivannia biudzhethnoho kontroliu v Ukraini [Legal regulation of budgetary control in Ukraine]. Extended abstract of Doctor's thesis. Kharkiv : Khark. nats. un-t vnutr. Sprav [in Ukrainian].
4. Hupalovska, M. B. (2012). Biudzhethnyi kontrol: realii sohodennia ta shliakhy vdoskonalennia [Budgetary control: the realities of today and ways to improve]. *Naukovi zapysky Natsionalnogo universytetu "Ostrozka akademiia"*. Ser. : Ekonomika. – Scientific Papers of the Ostroh Academy National University. Series: Economics, Vyp. 19, 18–21 [in Ukrainian].
5. Lutsyk-Dubova, T. (2013). Upravlinnia biudzhethnoiu bezpekoiu Ukrainy [Management of budgetary security of Ukraine]. *Halytskyi ekonomichnyi visnyk. – Galician Economic Bulletin*, 3 (42), 17–23 [in Ukrainian].
6. Medvedkina, Ye. O. (2011). Teoretyko-metodolohichni zasady zabezpechennia finansovoi bezpeky natsionalnykh ekonomik [Theoretical and methodological principles for ensuring the financial security of national economies] Retrieved from http://archive.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/prvs/2011_1/tom1/249.pdf (accessed 14 April 2019) [in Ukrainian].

7. Metodichni rekomendatsii shchodo rozrakhunku rivnia ekonomichnoi bezpeky Ukrainy vid 29 zhovt. 2013, № 1277 [Methodical recommendations for the selection of the economic security of Ukraine from July 29, 2013, 1277. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine] Retrieved from <http://consultant.parus.ua/?doc=08U1H409F0&abz=F2GDT> (accessed 14 April 2019) [in Ukrainian].
8. Nahaichuk, V. V. (2014). Rol ta znachennia biudzhethnoho kontroliu u biudzhethnomu menedzhmenti. [The Role and Importance of Budget Control in Budget Management]. Mizhnarodnyi naukovy-vyrobnychy zhurnal "Stalyi rozvytok ekonomiky" – International Journal of Sustainable Economic Development, 1 (23), 241–246 [in Ukrainian].
9. Onyshchenko, S. V. & Holian, Ya. S. (2015). Suchasni tendentsii biudzhethnoi bezpeky Ukrainy [Current trends in budgetary security of Ukraine]. Ekonomika i rehion. – Economy and region, 3 (52), 96–102 [in Ukrainian].
10. Ofitsiynyy veb-sayt ministerstva finansiv Ukrainy [Official website of the Ministry of Finance of Ukraine]. Retrieved from <https://mof.gov.ua/uk> (accessed 22 April 2019) [in Ukrainian].
11. Pedchenko, N. S. & Strilets, V. Yu. (2014). Biudzhethnyi potentsial rehionu: otsinka ta perspektyvy rozvytku: monohrafiia [Budgetary potential of the region: evaluation and development prospects: monograph]. Poltava : PUET [in Ukrainian].
12. Pedchenko, N. S. & Zavorotnii, S. I. (2015). Uzahalnennia naukovykh pidkhodiv do rozuminnia sutnosti "biudzhethnyi potentsial rehionu" [Generalization of scientific approaches to understanding the essence of "budgetary potential of the region"]. Naukovi pratsi Kirovohradskoho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu. Ser. : Ekonomichni nauky. – Scientific papers of Kirovograd National Technical University Ser. : Economic Sciences, 27, 21–27 [in Ukrainian].
13. Postolenko, Yu. P. (2011). Biudzhethna bezpeka yak kliuchova skladova finansovoi ta ekonomichnoi bezpeky [Budget security as a key component of financial and economic security]. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. – Bulletin of socio-economic research, 3 (43), 121–126. [in Ukrainian].
14. Prokaziuk, O. V. (2016). Biudzhethna bezpeka derzhavy: sutnist ta osnovni zahrozy [State Budget Security: The Essence and Major Threats]. Mizhnarodnyi naukovy-praktychnyi zhurnal "Finansovyi prostir". – International Scientific and Practical Magazine "Financial Space", № 3 (23), 39–45. [in Ukrainian]
15. Stratehiia reformuvannia systemy upravlinnia derzhavnymy finansamy na 2017–2020 roky vid 8 liut. 2017, № 142-r. [Strategy for reforming the public finance management system for 2017–2020 from February 8, 2017, 142-r. Cabinet of Ministers of Ukraine]. Retrieved from <https://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/142-2017-r>. (accessed 14 April 2019) [in Ukrainian]
16. Yatskin, R. O. (2013). Biudzhethnyi kontrol yak zasib vyivlennia i zakhid poperedzhennia porushen biudzhethnoho zakonodavstva Ukrainy [Budgetary control as a means of detection and measure of prevention of violations of budget legislation of Ukraine]. Derzhava ta rehiony. – Ser. : Pravo – State and regions. Ser. : Right, 4 (42), 56–61 [in Ukrainian].

Н. С. Педченко, доктор економічних наук, професор (Вище навчальне закладення Укоопсоюзу «Полтавський університет економіки і торгівлі»); **И. В. Литвинчук**, кандидат економічних наук, доцент (Государственный университет «Житомирська політехніка»). **Бюджетный контроль как критерий эффективности бюджетной политики в обеспечении экономической безопасности страны.**

Аннотация. Цель исследования заключается в обосновании теоретических положений бюджетного контроля как инструмента повышения эффективности бюджетной политики и разработке перспективных направлений его совершенствования в обеспечении экономической безопасности страны. **Методика исследования.** Решение поставленных задач осуществлялось с помощью общенаучных и специальных методов исследования. При

исследовании теоретических положений бюджетного контроля и бюджетной безопасности использовались методы дедукции, индукции, анализа, синтеза и системного подхода. Во время обобщения результатов проведенных исследований с целью формирования выводов и предложений применялся метод причинно-следственной связи и абстрактно-логический метод. **Результаты.** Проанализировано место бюджетного контроля в контексте обеспечения экономической безопасности государства, которое доказывает необходимость усовершенствования существующей системы контроля за выполнением местных бюджетов как предпосылки социально-экономического развития регионов. Доказано, что бюджетный контроль как инструмент эффективности бюджетной политики в обеспечении экономической безопасности страны должен отвечать Стратегии реформирования системы управления государственными финансами, которая учитывает построение современной и эффективной системы управления государственными финансами и способна эффективно аккумулировать и распределять ресурсы. **Практическая значимость результатов** исследования заключается в разработке практических рекомендаций по усовершенствованию системы бюджетного контроля как инструмента обеспечения экономической безопасности страны и повышения эффективности использования средств местных бюджетов с целью сохранения достаточного уровня бюджетной безопасности страны. Отдельные положения проведенных исследований являются основой для последующих научных исследований в бюджетной сфере.

Ключевые слова: бюджетный контроль, бюджетная политика, бюджетный потенциал, бюджетная безопасность, экономическая безопасность.

N. Pedchenko, Dc. Econ. Sci., Professor (Poltava University of Economics and Trade); I. Lytvynchuk, Cand. Econ. Sci., Docent (Zhytomyr Polytechnic State University). **Budgetary control as a criterion for budgetary policy effectiveness in ensuring economic security of the country.**

Annotation. The purpose of the study is to substantiate the theoretical statements of budgetary control as a tool to improve the effectiveness of budgetary policy as well as to develop perspective directions for its improvement in ensuring the economic security of the country. **Methodology of research.** General and special research methods were used when writing the article. The methods of deduction, induction, analysis, synthesis and systematic approach were used in the study of the theoretical statements of budgetary control and budgetary security. In summarizing the results of the studies conducted, the cause and effect method and the abstract logic method were used to formulate conclusions and suggestions. **Findings.** The place of budgetary control in the context of ensuring the economic security of the state is analyzed, which proves the need to improve the existing system of control over the implementation of local budgets as a prerequisite for the socio-economic development of regions. The most important criteria for the formation and implementation of state and local budgets in accordance with the requirements of economic security are highlighted. It has been proved that budgetary control as a tool of budgetary policy effectiveness in ensuring the economic security of the country should be in line with the Strategy of reforming the system of public finance management, which takes into account the establishment of a modern and efficient system of public financial management that is able to provide high quality public services, effectively accumulate resources as well as allocate them in accordance with state development priorities in the medium and long term perspective. **Practical value.** The practical significance of the research results is the development of practical recommendations for improving the budgetary control system as a tool for ensuring the economic security of the country and improving the efficiency of use of local budgets in order to maintain a sufficient level of budgetary security of the country. Certain statements of the conducted research are the basis for further research in the budgetary sphere.

Keywords: budgetary control, budgetary policy, budgetary potential, budgetary security, economic security.